

Т. В. Нестеренко

аспірантка

Донецького державного університету внутрішніх справ

ПІДСТАВИ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА В УКРАЇНІ

У статті визначаються та аналізуються підстави криміналізації домашнього насильства в Україні. Вказується, що основною причиною вважати домашнє насильство діянням, що має підвищений ступінь суспільної небезпечності є його висока латентність, зумовлена відсутністю бажання/можливості жертви своєчасно звернутися до правоохоронних органів. Наслідком латентності завжди є, по-перше, зростання кількісного показника кримінальних правопорушень, зумовлених безкарністю; по-друге, латентність гальмує розвиток кримінального законодавства в частині криміналізації та пеналізації через хибне уявлення про ефективність існуючих кримінально-правових заборон. Зауважується, що домашнє насильство взагалі та кримінальні правопорушення, які пов'язані із домашнім насильством є достатньо розповсюдженим видом суспільно небезпечних діянь як серед всіх кримінальних правопорушень взагалі, так і серед кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я зокрема. Вказане підтверджується результатами аналізу судової та правоохоронної практики, а також статистики правоохоронних органів. Доводиться, що основною підставою криміналізації домашнього насильства є, по-перше, виконання міжнародно-правових зобов'язань, пов'язаних із ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами; по-друге, – забезпечення реалізації потреби у налагодженні міжнародного співробітництва у сфері здійснення кримінального правосуддя у провадженнях, розпочатих за фактами вчинення насильства щодо жінок. Підсумовується, що криміналізація домашнього насильства та створення низки додаткових заходів кримінально-правового впливу на особу, яка вчинила таке кримінальне правопорушення має більшість позитивних наслідків, якими унеможливлено уникнення від процесу виправлення, що забезпечено не тільки потребою відбувати покарання та виконувати обмежувальні заходи, а і криміналізацією ухилення від виконання останніх.

Ключові слова: домашнє насильство, криміналізація, обмежувальні заходи, суспільна небезпечність, відносна поширеність, міжнародно-правові зобов'язання, кримінальне законодавство, кримінальна відповідальність.

Постановка проблеми. Криміналізація суспільно небезпечних діянь є одним із основних етапів реалізації кримінально-правової політики в Україні. Криміналізація та пеналізація протиправних діянь забезпечує динамізм кримінального законодавства та своєчасність створення кримінально-правових заборон на певний вид небезпечної поведінки. Логічним є те, що перед тим як криміналізувати діяння законодавцем визначається відповідність його всім підставам для здійснення такого процесу, що має на меті уникнення випадків створення потенційних «дрімаючих» та «мертвих» норм, а також зайвого перевантаження кримінального законодавства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Підстави криміналізації домашнього

насильства в Україні розглядалися у працях таких учених як Д.О. Балабанова, А.Б. Блага, А.А. Вознюк, О.О. Волобуєва, О.О. Дудоров, Д.Є. Крикливець, Є.С. Назимко, Л.М. Палюх, Т.І. Пономарьова, Є.О. Письменський, М.І. Хавронюк тощо. Однак окремі проблеми залишились не до кінця розв'язаними, що зумовило актуальність обраної для дослідження теми.

Метою статті є визначення та аналіз підстав криміналізації домашнього насильства в Україні.

Виклад основного матеріалу. Д.О. Балабанова відзначає, що до підстав кримінально-правової заборони відносяться: 1) суспільна небезпека – не можливо встановити універсальний критерій, за яким можна було б визначити достатній для криміналізації ступінь суспільної

небезпеки. Під час обговорення кожної кримінально-правової новели необхідно вирішувати питання про наявність такої в конкретному виді діянь. Суспільною небезпекою охоплюється наявність достатньо серйозної матеріальної або моральної шкоди, заподіюваної потерпілим, що впливає на пеналізацію і не є самостійною підставою криміналізації; 2) типовість і достатня поширеність антигромадської поведінки, але з урахуванням ступеня суспільної небезпеки та страху населення перед злочинністю; 3) динаміка суспільно небезпечних діянь із урахуванням причин і умов, що їх породжують; 4) необхідність впливу кримінально-правовими заходами, при цьому було б бажаним враховувати, що кримінальна репресія – крайня форма протидії найнебезпечнішим формам девіантної поведінки; 5) врахування можливостей системи кримінальної юстиції в протидії тим або іншим формам антигромадської поведінки, і як їхня складова – наявність матеріальних ресурсів для реалізації кримінально-правової заборони; 6) співвідношення позитивних і негативних наслідків криміналізації [1, с. 11].

Враховуючи думку вченої, в межах дослідження криміналізації домашнього насильства в Україні видається доцільним розглянути такі підстави: 1) суспільна небезпечність протиправного діяння та необхідність кримінально-правової заборони; 2) відносна поширеність протиправного діяння; 3) потреба у виконанні міжнародно-правових зобов'язань; 4) співвідношення позитивних і негативних наслідків криміналізації.

Суспільна небезпечність протиправного діяння та необхідність кримінально-правової заборони. Основною причиною вважати домашнє насильство діянням, що має підвищений ступінь суспільної небезпечності є його висока латентність, зумовлена відсутністю бажання/можливості жертви своєчасно звернутися до правоохоронних органів. Наслідком латентності завжди є, по-перше, зростання кількісного показника кримінальних правопорушень, зумовлених безкарністю; по-друге, латентність гальмує розвиток кримінального законодавства в частині криміналізації та пеналізації через хибне уявлення про ефективність існуючих кримінально-правових заборон.

Визнання доцільності встановлення заборони на насильство в сім'ї вперше було нормативно закріплене у 2001 році в Законі України від 15.11.2001 № 2789-III «Про попередження

насильства в сім'ї» [2], який зберігав свою чинність до 2017 року. Відповідно до Закону України від 15.05.2003 № 759-IV «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо встановлення відповідальності за вчинення насильства в сім'ї або невиконання захисного припису» [3] Кодекс України про адміністративні правопорушення було доповнено ст. 173-2, у якій було встановлено адміністративну відповідальність за вчинення насильства в сім'ї або невиконання захисного припису. У 2008 році відповідно до Закону України від 25.09.2008 № 599-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства стосовно протидії насильству в сім'ї» [4] адміністративно-правову норму було уточнено в частині форм реалізації об'єктивної сторони – вчинення насильства в сім'ї, невиконання захисного припису або непроходження корекційної програми. Всі інші зміни, які було внесено до 2017 року стосувались виключно уточнення видів та розмірів адміністративних стягнень.

Необхідно відзначити, що до 2017 року законодавцем було визнано можливість запобігати проявам насильства в сім'ї виключно адміністративно-правовими та цивільно-правовими заходами, а ступінь суспільної небезпечності вважався недостатнім для встановлення кримінально-правової заборони, не дивлячись на те, що у ст. 15 Закону України від 15.11.2001 № 2789-III «Про попередження насильства в сім'ї» [2] члени сім'ї, які вчинили насильство в сім'ї, мали нести кримінальну, адміністративну чи цивільно-правову відповідальність відповідно до закону.

Остаточна суспільна небезпечність домашнього насильства була визнана у 2017 році, коли останнє було криміналізовано відповідно до Закону України від 06.12.2017 № 2227-VIII «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» [5]. На день пізніше було підписано Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII «Про запобігання та протидію домашньому насильству», відповідно до якого було внесено зміни і до адміністративного законодавства в частині відповідальності за домашнє насильство. Таким чином, суспільна небезпечність та необхідність криміналізації вказаного протиправного діяння була визнана та підтверджена

не тільки на національному, а і на міжнародному та європейському рівнях.

Відносна поширеність протиправного діяння. Домашнє насильство взагалі та кримінальні правопорушення, які пов'язані із домашнім насильством є достатньо розповсюдженим видом суспільно небезпечних діянь як серед всіх кримінальних правопорушень взагалі, так і серед кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я зокрема. Вказане підтверджується результатами аналізу судової та правоохоронної практики, а також статистики правоохоронних органів. Так, відповідно до даних, викладених на офіційному сайті Офісу Генерального прокурора [6], у 2019 році було обліковано 1068 кримінальних правопорушень, передбачених ст. 126-1 КК України; у 2020 – 2213; у 2021 – 2432; у 2022 – 1498; у 2023 – 2705; у 2024 – 2810. Отже, стабільне зростання кількісного показника свідчить, по-перше, про розповсюдженість такого протиправного діяння, по-друге – про потребу в удосконаленні заходів кримінально-правового та кримінологічного впливу.

Потреба у виконанні міжнародно-правових зобов'язань. Одним із основних міжнародних правових документів, яким було визнано потребу у забезпеченні посиленого захисту жінок можна вважати Конвенцію Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок.

У ст. 2 документа визначено, що Держави-сторони засуджують дискримінацію щодо жінок в усіх їх формах, погоджуються негайно всіма відповідними заходами здійснювати політику ліквідації дискримінації щодо жінок і з цією метою зобов'язуються: а) включити принцип рівноправності чоловіків і жінок у свої національні конституції або інше відповідне законодавство, якщо цього ще не було зроблено, та забезпечити за допомогою закону й інших відповідних заходів практичне здійснення цього принципу; б) вживати відповідних законодавчих та інших заходів, включаючи санкції там, де це необхідно, що забороняють будь-яку дискримінацію щодо жінок; с) встановити юридичний захист прав жінок на рівній основі з чоловіками та забезпечити за допомогою компетентних національних судів та інших державних установ ефективний захист жінок проти будь-якого акту дискримінації; d) утримуватися від вчинення будь-яких дискримінаційних актів або дій щодо жінок та гарантувати, що державні органи та установи діятимуть відповідно до цього зобов'язання;

е) вживати всіх відповідних заходів для ліквідації дискримінації щодо жінок з боку будь-якої особи, організації або підприємства; ф) вживати всіх відповідних заходів, включаючи законодавчі, щодо зміни або скасування чинних законів, постанов, звичаїв і практики, що являють собою дискримінацію щодо жінок; г) скасувати всі положення свого кримінального законодавства, що являють собою дискримінацію щодо жінок [7]. Як видається, можна стверджувати, що наведена Конвенція заклала підґрунтя для формування міжнародної кримінально-правової політики щодо протидії будь-яким формам насильства щодо жінок та дівчат.

Продовженням розвитку вказаного напрямку стало укладення та підписання Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства, цілями якої було визначено: а) запобігання сексуальній експлуатації та сексуальному насильству стосовно дітей і боротьба із цими явищами; б) захист прав дітей, які стали жертвами сексуальної експлуатації та сексуального насильства; с) сприяння національному та міжнародному співробітництву в боротьбі із сексуальною експлуатацією та сексуальним насильством стосовно дітей. Кожна Сторона вживає необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення криміналізації такої умисної поведінки: а) заняття діяльністю сексуального характеру з дитиною, яка не досягла передбаченого законодавством віку для заняття діяльністю сексуального характеру; б) заняття діяльністю сексуального характеру з дитиною, коли: використовується примус, сила чи погрози або насильство здійснюється зі свідомим використанням довіри, авторитету чи впливу на дитину, зокрема в сім'ї, або насильство здійснюється в особливо вразливій для дитини ситуації, зокрема з причини розумової чи фізичної неспроможності або залежного становища. Для цілей пункту 1 цієї статті кожна Сторона визначає вік, до досягнення якого забороняється займатися діяльністю сексуального характеру з дитиною. Дія положень підпункту «а» пункту 1 цієї статті не поширюється на врегулювання статевих стосунків між неповнолітніми, що здійснюються за взаємною згодою [8].

Необхідно відзначити, що з метою виконання вказаного міжнародного правового документа у національне кримінальне законодавство також було внесено низку змін та доповнень, більшість із яких стосувались посилення меж кримінальної відповідальності та покарання за

вчинення сексуального насильства щодо дітей, втягнення їх у зайняття проституцією, порнографією тощо. Отже, єдиним комплексним документом, спрямованим на боротьбу із домашнім насильством доцільно вважати Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами.

Цілями цієї Конвенції було визначено: а) захист жінок від усіх форм насильства й недопущення, кримінальне переслідування та ліквідація насильства стосовно жінок і домашнього насильства; б) сприяння ліквідації всіх форм дискримінації стосовно жінок та заохочення дійсної рівності між жінками та чоловіками, у тому числі шляхом надання жінкам самостійності; с) розробка всеосяжних рамок, політики та заходів для захисту всіх жертв насильства стосовно жінок і домашнього насильства та надання їм допомоги; д) заохочення міжнародного співробітництва з метою ліквідації насильства стосовно жінок і домашнього насильства; е) забезпечення підтримки та надання допомоги організаціям та правоохоронним органам в ефективному співробітництві для прийняття комплексного підходу до ліквідації насильства стосовно жінок і домашнього насильства. Ця Конвенція застосовується до всіх форм насильства стосовно жінок, у тому числі домашнього насильства, яке зачіпає жінок непропорційно. Сторони заохочуються застосовувати цю Конвенцію до всіх жертв домашнього насильства. Під час виконання положень цієї Конвенції Сторони звертають особливу увагу на жінок – жертв насильства за гендерною ознакою. Ця Конвенція застосовується в мирний час і в ситуаціях збройного конфлікту [9].

Національне кримінальне законодавство було доповнено ст. 126-1, в якій криміналізовано домашнє насильство у 2017 році відповідно до Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами», що було реалізовано з метою подальшої ратифікації Конвенції, яка відбулась у червні 2022 року.

У пояснювальній записці до вказаного законодавчого акту було зауважено, що за останні три десятиліття насильство щодо жінок, включаючи домашнє насильство, привертає підвищену увагу з боку міжнародної спільноти, що знаходить своє відображення у міжнародному

праві... Фактично, Стамбульська конвенція є найбільш повним і далекосяжним документом у цій галузі, оскільки у ній поєднано кращі світові стандарти та практики. Вона також відтворює сучасний погляд на права людини, який передбачає розуміння того, що боротьба з насильством стосовно жінок є обов'язком держави [10].

Отже, можна підсумувати, що *основною підставою криміналізації домашнього насильства є, по-перше, виконання міжнародно-правових зобов'язань, пов'язаних із ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами; по-друге, – забезпечення реалізації потреби у налагодженні міжнародного співробітництва у сфері здійснення кримінального правосуддя у провадженнях, розпочатих за фактами вчинення насильства щодо жінок.*

Наведене підтверджується положеннями, викладеними у Законі України від 20.06.2022 № 2319-IX «Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами», де зазначено, що Україна визнає, що метою Конвенції є захист жінок від усіх форм насильства, недопущення, кримінальне переслідування та ліквідація насильства стосовно жінок і домашнього насильства, яке вчинено також стосовно чоловіків та дітей (хлопців та дівчат). Україна не розглядає жодне з положень Конвенції як таке, що зобов'язує її до зміни Конституції України та Сімейного кодексу України, інших законів України щодо інститутів шлюбу, сім'ї та усиновлення, а також таке, що втручається в право батьків виховувати своїх дітей відповідно до власних переконань. Україна зазначає, що відповідно до Конституції України жодна ідеологія не визнається державою як обов'язкова і не підлягає впровадженню. Україна заявляє, що застосовуватиме Конвенцію відповідно до цінностей, принципів і норм, визначених Конституцією України, зокрема щодо захисту прав людини та основних свобод, рівності прав та можливостей жінок і чоловіків, гендерної ідентичності, формування відповідального материнства та батьківства, підтримки сім'ї та охорони дитинства [11].

Отже, ратифікація Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами надало можливість зменшити кіль-

кість випадків вчинення у суспільно небезпечний спосіб щодо жінок домашнього насильства. Одночасно із цим, аналіз положень національного кримінального законодавства надає підставу для констатації, що на сьогоднішній день окремі із них не відповідають *acquis communautaire*, на що також неодноразово вказували вчені (наприклад, Є.С. Назимко та Т.І. Пономарьова [12, с. 274-276]).

Співвідношення позитивних і негативних наслідків криміналізації. Своєчасне встановлення меж та обсягу репресії, передбаченої планованою кримінально-правовою нормою спрямовано на унеможливлення перевантаження кримінального законодавства нормами, які потенційно матимуть слабкий попит або взагалі не будуть використовуватись. Позитивні наслідки більшості чинних кримінально-правових норм наразі переважають негативні.

Так, О.О. Пащенко відмічає, що негативні наслідки заборони, передусім, полягають у: позбавленні засудженого певних грошових сум або іншого майна (як наявних, так і тих, що він міг би отримати в майбутньому), що можна було б з користю витратити на себе і членів своєї сім'ї; погіршенні соціального, зокрема, кар'єрного становища засудженого; позбавленні засудженого права реалізовувати себе у тій сфері суспільно-корисної діяльності, якою він займався, та втраті ним професійних навичок за період відбування покарання; неотриманні соціумом результатів суспільно-корисної діяльності засудженого, які були б наявні за відсутності кримінально-правової заборони вчиненого ним діяння; обмеженні часу засудженого, протягом якого він би міг розвиватися як людина й особистість; втраті (обмеженні) для сторонніх осіб можливості підтримувати суспільно-корисні зв'язки з засудженим; перетворенні для засудженого праці із права на обов'язок; позбавленні (обмеженні) права засудженого на вільне обрання роду занять та місця знаходження. Таким чином, негативні наслідки існування кримінально-правової норми (передусім її реального застосування) стосуються не лише засудженого, а й інших осіб, а також суспільства в цілому [13; 14, с. 310-311].

У цьому контексті необхідно звернути увагу на те, що відповідно до національного кримінального законодавства, в інтересах потерпілого від злочину, пов'язаного з домашнім насильством, одночасно з призначенням покарання, не пов'язаного з позбавленням волі, або звільненням з підстав, передбачених цим

Кодексом, від кримінальної відповідальності чи покарання, суд може застосувати до особи, яка вчинила домашнє насильство, один або декілька обмежувальних заходів, відповідно до якого (яких) на засудженого можуть бути покладені такі обов'язки: 1) заборона перебувати в місці спільного проживання з особою, яка постраждала від домашнього насильства; 2) обмеження спілкування з дитиною у разі, якщо домашнє насильство вчинено стосовно дитини або у її присутності; 3) заборона наближатися на визначену відстань до місця, де особа, яка постраждала від домашнього насильства, може постійно чи тимчасово проживати, тимчасово чи систематично перебувати у зв'язку з роботою, навчанням, лікуванням чи з інших причин; 4) заборона листування, телефонних переговорів з особою, яка постраждала від домашнього насильства, інших контактів через засоби зв'язку чи електронних комунікацій особисто або через третіх осіб; 5) направлення для проходження програми для кривдників [15].

Отже, домашнє насильство – єдиний вид кримінального правопорушення, який окрім покарання, визначеного у санкції кримінально-правової норми передбачає не тільки можливість застосовувати до кримінального правопорушника додаткові заходи кримінально-правового характеру, а і кримінальну відповідальність за невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або непроходження програми для кривдників.

Щодо домашнього насильства, необхідно відзначити, що безумовно позитивним наслідком криміналізації такого суспільно небезпечного діяння є потенційно ефективне виправлення особи, яка його вчинила. Таке виправлення забезпечується шляхом реалізації складного багатоетапного механізму, який передбачає: 1) наявність альтернативної санкції, яка надає можливість обрати вид та розмір покарання, необхідного та достатнього для ефективного виправлення кривдника (від громадських робіт до позбавлення волі на строк до двох років); 2) наявність достатньо широкого переліку обмежувальних заходів, обмежувальних приписів, програм для кривдників, які можуть застосовуватись у випадках, якщо тільки покарання недостатньо для виправлення особи та забезпечення безпеки потерпілого; 3) наявність кримінальної відповідальності за невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або непроходження програми для кривдників, що сприяє процесу виправлення особи

та унеможливило уникнення нею необхідності виконання всіх заходів кримінально-правового характеру.

До числа позитивних наслідків заборони належить зокрема й те, що реальне відбування певних видів покарань унеможливило (суттєво ускладнило) вчинення засудженим нових злочинів, які потенційно здатні заподіяти суспільству нову шкоду. Перша група таких покарань (арешт, тримання в дисциплінарному батальйоні, позбавлення волі) фізично унеможливило вчинення засудженим більшої частини нових злочинів (окрім тих, що скоюються у місцях відбування покарання) або обмежує таку можливість (обмеження волі). Друга – юридично забороняє особі певну діяльність у зв'язку із зайняттям якою було можливим скоєння злочину (позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу та позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю). Звичайно, у другому з наведених випадків особа може незаконно займатися забороненою діяльністю (наприклад, підприємницькою, або керувати транспортним засобом) чи присвоїти собі певний ранг, чин, військове звання, здійснивши це шляхом підробки документів, розпізнавальних знаків (форми, погонів тощо). З огляду на це і є сенс виділяти тут два види позитивних наслідків кримінально-правової заборони – фізичне унеможливлення (обмеження) вчинення нових злочинів і юридичну заборону діяльності, зайняття якою зробило можливим учинення злочину [13, с. 312-313].

Необхідно відзначити, що на відміну від більшості інших кримінальних правопорушень, фізичне унеможливлення (обмеження) вчинення нових кримінальних правопорушень, на яке вказує вчений у випадку домашнього насильства частіше за все здійснюється за допомоги обмежувальних заходів, оскільки санкція кримінально-правової норми, якою встановлено кримінальну відповідальність за домашнє насильство позбавлення волі передбачає як вид покарання, який має застосовуватись у крайньому випадку, а альтернативою визначено громадські роботи, пробаційний нагляд та обмеження волі. Фактично лише пробаційний нагляд може мати позитивний ефект щодо унеможливлення (обмеження) вчинення нових кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством, оскільки відповідно до ч. 3 ст. 59-1 КК України [15], суд може

покласти на засудженого до пробаційного нагляду обов'язки: 1) використовувати електронний засіб контролю і нагляду та проживати за вказаною у рішенні суду адресою; 2) дотримуватися встановлених судом вимог щодо вчинення певних дій, обмеження спілкування, пересування та проведення дозвілля; 3) працевлаштуватися або за направленням уповноваженого органу з питань пробації звернутися до органів державної служби зайнятості для реєстрації як безробітного та працевлаштуватися, якщо йому буде запропоновано посаду (роботу); 4) виконувати заходи, передбачені пробаційною програмою; 5) пройти курс лікування від наркотичної, алкогольної залежності, розладів психіки та поведінки внаслідок вживання психоактивних речовин або захворювання, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб.

Висновки. Таким чином, проведене дослідження дозволило встановити, що підставами криміналізації домашнього насильства в Україні є:

1) суспільна небезпечність протиправного діяння та необхідність кримінально-правової заборони, що підтверджується високою латентністю такого кримінального правопорушення, а також неможливістю якісно впливати на кількісний показник таких правопорушень без застосування кримінально-правових заборон. Останнє також підтверджено тривалим існуванням у КУпАП норми, у якій було передбачено адміністративну відповідальність за насильство в сім'ї, яка за весь час існування підтвердила низьку ефективність;

2) відносна поширеність протиправного діяння, що підтверджується наявністю відповідної судової практики, статистичних даних правоохоронних органів, а також чисельних досліджень, проведених засобами медіа;

3) потреба у виконанні міжнародно-правових зобов'язань;

4) співвідношення позитивних і негативних наслідків криміналізації. Криміналізація домашнього насильства та створення низки додаткових заходів кримінально-правового впливу на особу, яка вчинила таке кримінальне правопорушення має більшість позитивних наслідків, якими унеможливлено уникнення від процесу виправлення, що забезпечено не тільки потребою відбувати покарання та виконувати обмежувальні заходи, а і криміналізацією ухилення від виконання останніх.

Список використаної літератури:

1. Балобанова Д. О. Теорія криміналізації : авто-реф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Нац. ун.-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2007. 17 с.
2. Про попередження насильства в сім'ї: Закон України від 15.11.2001 № 2789-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2789-14#Text>
3. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо встановлення відповідальності за вчинення насильства в сім'ї або невиконання захисного припису: Закон України від 15.05.2003 № 759-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/759-15#Text>
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства стосовно протидії насильству в сім'ї: Закон України від 25.09.2008 № 599-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/599-17#Text>
5. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами: Закон України від 06.12.2017 № 2227-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2227-19#n41>
6. Офіс Генерального прокурора. Статистика. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>
7. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок від 18.12.1979. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text
8. Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства від 25.10.2007. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_927#Text
9. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами від 11.05.2011. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text
10. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами». URL: https://w2.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=4952&skl=9
11. Закон України від 20.06.2022 № 2319-IX «Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2319-20#Text>
12. Назимко Є. С., Пономарьова Т. І. Запобігання кримінальним правопорушенням у сучасній кримінології: теорія та практика: монографія. Вид. 2-е, переробл. та доповн. Київ : ВД «Дакор», 2024. 312 с.
13. Пашенко О. О. Співрозмірність позитивних і негативних наслідків кримінально-правової заборони. *Наук. вісн. Ужгород. нац. ун-ту*. Сер.: Право. 2015. Вип. 35. Ч. 1. Т. 3. С. 59–61
14. Пашенко О. О. Соціальна обумовленість закону про кримінальну відповідальність : монографія. Харків: Юрайт, 2018. 446 с.
15. Кримінальний кодекс України. Закон від 05.04.2001 № 2341-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#doc_info

Nesterenko T. V. Grounds for criminalization of domestic violence in Ukraine

The article identifies and analyzes the grounds for criminalizing domestic violence in Ukraine. It is indicated that the main reason for considering domestic violence as an act of increased social danger is its high latency, due to the lack of desire/ability of the victim to contact law enforcement agencies in a timely manner. The consequence of latency is always, firstly, an increase in the quantitative indicator of criminal offenses caused by impunity; secondly, latency slows down the development of criminal legislation in terms of criminalization and penalization due to a misconception about the effectiveness of existing criminal law prohibitions. It is noted that domestic violence in general and criminal offenses related to domestic violence are a fairly common type of socially dangerous acts both among all criminal offenses in general and among criminal offenses against life and health in particular. This is confirmed by the results of the analysis of judicial and law enforcement practice, as well as statistics of law enforcement agencies. It is proved that the main basis for the criminalization of domestic violence is, firstly, the fulfillment of international legal obligations related to the ratification of the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence; secondly, ensuring the implementation of the need to establish international cooperation in the field of criminal justice in proceedings initiated on the facts of violence against women. It is concluded that the criminalization of domestic violence and the creation of a number of

additional measures of criminal law impact on a person who committed such a criminal offense have the majority of positive consequences, which make it impossible to avoid the correction process, which is ensured not only by the need to serve a sentence and carry out restrictive measures, but also by the criminalization of evasion of their execution.

Key words: *domestic violence, criminalization, restrictive measures, public danger, relative prevalence, international legal obligations, criminal law, criminal liability.*